

beskytte og forsvare de i deres Amter værende Selv-Eier-Bønder mod al Slags Fornærmelse og Forurettelse. I Særdeleshed skulde de have nøie Indseende med, at Selv-Eier-Bønderne ikke ved Skatternes Ydelse og Oppebørsel, Konge-Reisers Tilsigelse, Land-Soldaters og Rekruters Udskrivning, eller i andre Maader chikaneres eller fornærmes, ei heller videre betynges, end andre, som staae for lige Hartkorn med dem. Formener en Selv-Eier-Bonde sig paa en eller anden Maade at være forurettet, da maa han vende sig til Amtmanden, som skal modtage eller anhøre hans Klage, undersøge Sagens Beskaffenhed, og see at forhjælpe Selv-Eier-Bonden til hans Ret, ifald han finder ham at være fornærmet. Dersom og nogen anden (forrige Eier af Gaarden alene undtagen, saa ofte han maatte see sig nødt til, at søge Bonden enten for resterende Afgift, eller for resterende af ham udlagte Kongelige Skatter) formener sig at have lovlige Tilfælde til en Selv-Eier-Bonde, da maa han ikke strax reise Sag og begynde Proces, men han skal først indgive Klage til Amtmanden, som derpaa undersøger Sagen, og indhenter den anklagede Selv-Eier-Bondens Erklæring derover, samt derefter søger at forene Parterne ved et billigt Forlig, og saaledes at forekomme Proces. Kan Amtmanden ikke faae et billigt Forlig bragt tilveie, og altsaa maa henvisse Sagen til Retten, men han dog finder Selv-Eier-Bonden at være villig til at indgaa Forlig, og at den anden Part derimod enten haver Uret paa sin Side, eller driver sin Paastand alt for vidt, da skal han, om det forlanges, anordne Selv-Eier-Bonden et Forsvar, som han er fornøjet og kan være tjent med, og desuden see at forhjælpe ham til at nyde Beneficium Paupertartis til at forsvare sig. I den henseende maa Under-Dommeren ei heller for Retten modtage nogen saadan Sag eller Stævning mod en Selv-Eier-Bonde, med mindre Sagen først har været hos Amtmanden, og han, efter at have forgjæves søgt at forlige den, har ved sin Paategning paa Klagen henviist den til Retten. For den Umage Amtmanden hermed haver, skal han betales 2 Mk. 8 β. af den Klagende eller Sagsøgeren, og 1 Mk. 8 β. af den Anklagede, i det Tilfælde at han faaer Sagen ved mindelig Forlig afgjort. Derimod i det Tilfælde, at han ikke faaer Sagen forligt, men maa henvisse den til Retten, skal han af den Klagende eller Sagsøgeren alene betales ½ Rdlr. 8 β.]

§ 5. Ligesom en Selv-Eier- eller Eiendoms-Bonde, saalænge han af Gaarden præsterer hvad

han bør, og holder sig den med forrige Eier sluttede Kontrakt og givne Skjøde nøie efterrettelig, er berettiget til at disponere over hans Gaard, som han for godt befinder, med at afhænde, sælge og pantsætte den, og saa fremdeles; saa skal det og være ham tilladt at anordne og fastsætte, hvorledes der, efter hans Død, skal forholdes med hans Gaard og dertil hørende Besætning, hvem af hans Børn eller andre Arvinger samme skal tilfalde, hvad der egentlig skal følge med Gaarden og regnes til dens Besætning, samt hvad Sum Arvingen skal tage samme for, og hvor meget han derfor skal erlægge til Stervboen og hans Med-Arvinger.

§ 6. [Dersom en Selv-Eier-Bonde finder sin Gaard af den Størrelse og Beskaffenhed at flere Familier sig derpaa kunde ernære, da skal det være ham uformeent (dog med forrige Eiers Samtykke, ifald samme, efter det, som i den 2den Art. ommeldes, har reserveret sig Herlighed til Gaarden) at dele samme i 2de eller flere Parter blandt flere af hans Børn eller Arvinger, hvorhos det skal ankomme paa ham selv, hvad enten han i levende Live vil iværksætte saadan Deling, eller og han, paa den i foregaaende Artikel ommeldte Maade, alene vil fastsætte, at det skal skee efter hans Død; men Delingen i sig selv forrettes af Herredsfogden eller Birkedommeren med tvende dertil af Bonden foreslagne men af Retten udnævnte Kyndige og uvildige Mænd, som nøie skulle beskrive, hvad der af Gaardens tilliggende Mark, Ager, Eng og Fædrift, med videre, skal tilhøre enhver Gaards Part, samt hvor meget af Gaardens Hartkorn, den i Forhold af dens Størrelse og Godhed skal ansættes for, paa det deraf kan erfares, hvad saadan en Parts Eier har at svare af de Gaarden paalagte Skatter, Kontributioner, Afgift og andre Byrder. Af denne Forretning skal en af samtlige underskrevne ligegyldende Gjenpart indsendes til den Amtstue, Gaarden sorterer under, for der at tjene til Efterretning ved Skatternes Inddrivelse, samt derfra videre at indberettes til Rente-Kammeret.]

§ 7. [De, som Inspektionen og Direktionen er anfortroet over de publique Godser, saasom Universitetets, Kommunitetets, Kirkers, Skolers, Hospitalers og andre til publique Stiftelser eller Embeder henlagte Godser, have at see derhen, i Særdeleshed hvor der ikke er nogen Hoved- eller Sæde-Gaard, som Bønderne gjøre Hoveri til, at de paa slige Godser værende Fæste-Bønder kun-